

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska (spr.) SSO del. Małgorzata Mikos - Bednarz
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2019 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości (...)**

przeciwko **J. G. i K. R.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji powoda i pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 1 kwietnia 2019 r. sygn. akt I C 1889/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach I i II o tyle, że z ich treści eliminuje zapisy „ - w odniesieniu do wiarytelności zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 25 listopada 2011 roku, sygn. akt (...)”;

II. oddala apelację pozwanych;

III. nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku adwokat E. L. (1) kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem udzielonej pomocy prawnej świadczonej pozwany z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

(...)

UZASADNIENIE

W. Z. w pozwie skierowanym przeciwko K. R. oraz J. G. wniósł o

1) uznanie za bezskuteczne w stosunku do niego umów:

a) z dnia 28 maja 2015 r., mocą której M. i A. S. oddali swej córce K. R. na czas nieokreślony w nieodpłatne użytkowanie i pobieranie pożytków z:

- nieruchomości rolnej, oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 1,35 ha, położonej w S., gmina S., powiat (...), województwo (...) dla której Sąd Rejonowy w Białymstoku, IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą(...),

- nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonej w S., gm. S., powiat (...), województwo (...), dla której Sąd Rejonowy w Białymstoku, IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...),

b) umowy z dnia 12 czerwca 2015 r., mocą której M. i A. S. darowali swej córce J. G.:

- nieruchomość rolną oznaczoną jako działka nr (...) o powierzchni 1,35 ha położonej w S., gmina S., powiat (...), województwo (...) dla której Sąd Rejonowy w Białymstoku, IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...),

- nieruchomość rolną, oznaczoną jako działka nr (...) o powierzchni 0,1801 ha położonej w S., gm. S., powiat (...), województwo (...), dla której Sąd Rejonowy w Białymstoku, IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...)

- do kwoty 428 213 złotych.

J. G. oraz K. R. w odpowiedzi na pozew wniosły o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika pozwanych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, która nie została opłacona ani całości, ani w części – w podwójnej wysokości wobec reprezentowania dwóch osób.

Postanowieniem z dnia 22 maja 2018 roku Sad Okręgowy w Białymstoku zezwolił syndykowi na przystąpienie do sprawy w charakterze (zastępstwie) powoda.

Wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku w punkcie I uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości M. S. umowę z dnia 28 maja 2015 r. sporządzoną w Kancelarii Notarialnej Notariusz E. C. w B. (Rep.(...)), na podstawie której M. S. wraz z żoną A. S. oddali swojej córce K. R. nieruchomość rolną oznaczoną jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,35 ha, położoną w S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz nieruchomość rolną oznaczoną jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położoną w S., gminie S., powiecie (...), województwie (...), do nieodpłatnego użytkowania i pobierania pożytków, na czas nieokreślony - w odniesieniu do wierzytelności zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 25 listopada 2011 r., sygn. akt (...); w punkcie II uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości M. S. umowę z dnia 12 czerwca 2015 roku sporządzoną w Kancelarii Notarialnej Notariusz E. C. w B. (Rep. (...)) na podstawie której A. S. darowała swojej córce J. G., do jej majątku osobistego, udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,3425 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz udział wynoszący 1/2 części w zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...), zaś M. S. w celu zwolnienia z długu wobec J. G. wynikającego z umowy pożyczki z dnia 10 października 2013 roku, wynoszącego na dzień zawarcia niniejszej umowy 60.000,00 złotych, przeniósł na rzecz J. G., do jej majątku osobistego, udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości

rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,3425 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz udział wynoszący 1/2 części w zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) - w odniesieniu do wierzytelności zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 25 listopada 2011 r., sygn. akt (...); w punkcie III zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku na rzecz adwokat E. L. (1) 7.200 złotych, powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za sprawowane z urzędu zastępstwo procesowe pozwanych.

Powyższy wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie nakazem zapłaty z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie(...) nakazał M. S. zapłacić na rzecz W. Z. kwotę 55.000 zł wraz z należnymi odsetkami umownymi i kosztami procesu.

Na podstawie uzyskanego w sprawie tytułu wierzytel skierował sprawę do egzekucji komorniczej prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku J. O., która została umorzona na skutek braku majątku dłużnika. W postanowieniu o umorzeniu komornik wskazał nieruchomości stanowiące wspólnotę majątkową małżeńską dłużnika oraz jego małżonki.

W dniu 28 marca 2012 r. wierzytel skierował wniosek o nadanie klauzuli wykonalności także wobec małżonki dłużnika tj. A. S., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku wspólnego małżonków w oparciu o bezskuteczną egzekucję wobec dłużnika M. S..

Postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku nadał nakazowi klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika A. S. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do kwoty 20.000 zł wraz z odsetkami umownymi.

Sąd II instancji postanowieniem z dnia 30 września 2015 r. oddalił zażalenia złożone zarówno przez wierzyciela, jak i małżonkę dłużnika.

Przed datą rozpatrzenia zażaleń przez Sąd odwoławczy, M. S. wraz z żoną A. S. w dniu 28 maja 2015 r. aktem notarialnym sporządzonym w Kancelarii Notarialnej Notariusz E. C. w B. Rep. (...) oddali swojej córce K. R. nieruchomość rolną oznaczoną jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,35 ha, położoną w S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz nieruchomość rolną oznaczoną jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położoną w S., gminie S., powiecie (...), województwu (...), do nieodpłatnego użytkowania i pobierania pożytków, na czas nieokreślony.

Następnie w dniu 12 czerwca 2015 r. w Kancelarii Notarialnej Notariusz E. C. w B. Rep. (...) A. S. darowała swojej córce J. G., do jej majątku osobistego, udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,3425 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz udział wynoszący 1/2 części w zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...). Natomiast M. S. w celu zwolnienia z długu wobec J. G. wynikającego z umowy pożyczki z dnia 10 października 2013 r., wynoszącego na dzień zawarcia niniejszej umowy 60.000 zł, przeniósł na rzecz J. G., do jej majątku osobistego, udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 1,3425 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...) oraz udział wynoszący 1/2 części w zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonej w S., obrębie (...) S., gminie S., powiecie (...), województwie (...).

Powód wszczął przeciwko dłużnikom kolejne postępowanie egzekucyjne toczące się przed komornikiem sądowym J. O. przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku w sprawie JO KM 9806/15. Egzekucja okazała się bezskuteczna, gdyż dłużnicy nie posiadali majątku, do którego można byłoby skierować egzekucję.

Sąd Rejonowy w Białymstoku VIII Wydział Gospodarczy w sprawie z wniosku ojca pozwanych M. S., postanowieniem z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie VIII GU 3/16, ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku nieprowadzącego działalności gospodarczej M. S.. Jednocześnie wezwał wierzycieli upadłego do zgłaszania sędziemu komisarzowi wierzytelności w terminie jednego miesiąca od dnia obwieszczenia postanowienia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, wezwał również osoby, którym przysługują prawa oraz prawa i roszczenia osobiste ciężące na nieruchomości należącej do upadłego, jeżeli nie zostały ujawnione przez wpis w księdze wieczystej, do ich zgłaszania w terminie miesiąca od obwieszczenia o postanowieniu w (...), także wyznaczył sędziego- komisarza oraz syndyka masy upadłości.

W dniu 31 października 2017 r. wierzyciel W. Z. złożył do sądu wniosek o umorzenie postępowania upadłościowego prowadzonego wobec M. S..

Sąd Rejonowy w Białymstoku VIII Wydział Gospodarczy postanowieniem z dnia 30 czerwca 2017 r. umorzył postępowanie upadłościowe. Na powyższe postanowienie zażalenie złożył M. S.. Sąd Okręgowy w Białymstoku po rozpoznaniu zażalenia postanowił uchylić zaskarżone postanowienie.

Następnie Sąd Rejonowy w Białymstoku VIII Wydział Gospodarczy postanowieniem z dnia 27 lutego 2018 r. (sygn. akt VIII GUp 151/17) oddalił wniosek wierzyciela W. Z. o umorzenie postępowania upadłościowego, zaś Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2018 r. oddalił zażalenie wierzyciela W. Z..

W. Z. wniósł w dniu 19 października 2015 r. do Prokuratury Rejonowej B. - P. w B. zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa określonego art. 300 § 1 k.k. oraz art. 300 § 2 k.k. przez dłużnika M. S. oraz jego małżonkę A., jak również pomocnictwa w sprawie o wyprowadzenie majątku dokonane przez córki J. G. oraz K. R., wnosząc o „wszczęcie w tej sprawie postępowania przygotowawczego”.

Sąd Rejonowy w Białymstoku XV Wydział Karny wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 roku w sprawie o sygn. akt XV K 5236/16 uznał M. S. winnego popełnienia tego, że w dniu 12 czerwca 2015 r. w B. w Kancelarii Notarialnej przy ul. (...) lok. (...) w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie VI Wydział z dnia 25 listopada 2011 r. sygn. akt (...) w postaci nakazu zapłaty dokonał zbycia na rzecz swojej córki J. G. dwóch nieruchomości położonych w S. w postaci działki geodezyjnej nr (...), stanowiącej nieruchomość rolną o powierzchni 1,3225 ha, oraz działki geodezyjnej nr (...), stanowiącej zabudowaną nieruchomość rolną o powierzchni 0,1801 ha będących składnikiem swojego majątku zagrożonego zajęciem komorniczym, czym udaremniał zaspokojenie swojego wierzyciela W. Z., tj. o czyn z art. 300 § 2 k.k.

W uzasadnieniu sąd kamy wskazał, iż w rzeczywistości nie doszło do zawarcia umowy pożyczki kwoty 60.000 zł między M. S. a J. G.. Świadczyły o tym sprzeczne zeznania osób, które nie potrafiły jednoznacznie stwierdzić, w jakim celu córka udzieliła ojcu tejże pożyczki, na co ostatecznie została spożytkowana, a także wątpliwy fakt posiadania środków w tak znacznej kwocie przez J. G..

Następnie Sąd Rejonowy w Białymstoku XV Wydział Karny wyrokiem z dnia 23 lutego 2018 r. w sprawie o sygn. akt XV K 820/17 uznał A. S. i J. G. w ramach zarzuconych im czynów za winne tego, że działając w zamiarze, aby inna ustalona osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwiły jego popełnienie, w ten sposób, że 12 czerwca 2015 r. w B. w Kancelarii Notarialnej przy ul. (...) lok. (...), w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego Lublin — Zachód w L. z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie (...), wzięły udział w zawarciu aktu notarialnego, na mocy którego doszło do zbycia przez M. S. i A. S. składników swego majątku zagrożonego zajęciem w postaci udziałów we współwłasności małżeńskiej dwóch nieruchomości położonych w S., tj. nieruchomości rolnej o powierzchni 1,3225 ha (działka o nr geodezyjnym (...)) i zabudowanej nieruchomości rolnej o powierzchni 0,1801 ha (działka o nr geodezyjnym nr (...)), zagrożonych zajęciem, na rzecz ich córki J. G., czym pomogły w uszczupleniu zaspokojenia wierzyciela W. Z., tj. czynu z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.

W dniu 25 marca 2013 r. małżonkowie S. zawarli przed notariuszem P. N. umowę majątkową małżeńską (Rep. (...)) i ustanowili z dniem 25 marca 2013 r. rozdzielną majątkową.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 21 listopada 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 340/18 uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda masy upadłości M. S. umowę majątkową małżeńską o ustanowieniu rozdzielną majątkową, zawartą pomiędzy pozwaną A. S., a M. S., sporządzoną przed notariuszem P. N. w dniu 25 marca 2013 roku (Rep. (...)).

Aktualnie M. S. i A. S. są współwłaścicielami niezabudowanej nieruchomości rolnej położonej w miejscowości T., gm. N. o powierzchni 650 m² oznaczonej numerem geodezyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi KW pod nr (...) o wartości rynkowej 21.502 zł. Dłużnik nie posiada żadnych ruchomości ani oszczędności. Pracuje w (...), E. L. (2) za minimalnym wynagrodzeniem.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd odwołał się do art. 127 § 1 p.u.i.n. (w wersji obowiązującej na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości – a więc przed zmianami z 2016 r.) i wskazał, że zgodnie z nim bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Wskazał, że w myśl art. 131 p.u.i.n. w sprawach nieuregulowanych przepisami art. 127-130 do zaskarżenia czynności prawnych upadłego, dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, stosuje się odpowiednio przepisy art. 132-134 oraz przepisy k.c. o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Stwierdził, że wobec tej regulacji sprawa podlegała rozpoznaniu na podstawie odpowiedniego stosowania przepisów ogólnych dotyczących ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, tj. art. 527-534 k.c. Dalej Sąd stwierdził, że wobec art. 133 p.u.i.n. legitymacja syndyka nie budziła wątpliwości.

Następnie Sąd przytoczył regulację art. 527 § 1 k.c. i wskazał, że do przesłanek uregulowanej w tym przepisie instytucji skargi paulińskiej należą:

- 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności;
- 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią z pokrzywdzeniem wierzycieli;
- 3) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią;
- 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela;
- 5) wiedza osoby trzeciej lub możliwość jej powzięcia przy zachowaniu należytej staranności, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Sąd podkreślił, że dla skutecznego zastosowania ochrony z skargi paulińskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie.

Dokonując oceny sprawy wywiódł, że istnienie wierzytelności powoda nie budzi wątpliwości wobec jej stwierdzenia tytułem wykonawczym w postaci nakazu zapłaty Sądu Rejonowego Lublin- Zachód w Lublinie z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie (...) oraz treści postanowienia z dnia 16 kwietnia 2015 r. Sądu Rejonowego w Białymstoku nadającego nakazowi klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika A. S. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do kwoty 20.000 zł wraz z odsetkami umownymi.

Następnie Sąd stwierdził, że stan pokrzywdzenia, o jakim mowa w art. 527 k.c. obejmuje zarówno taki stan majątku dłużnika, który powoduje niemożność wyegzekwowania należności, jak i taki który powoduje utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela, w czym mieści się wyzbycie składnika majątkowego o znacznej wartości.

Sąd zauważył, iż dłużnicy wyzbyli się majątku o znacznej wartości, bowiem opiewającego na kwotę przeszło 200 000 zł. Ponadto uczynili to w czasie, gdy wierzyciel przedsięwziął już czynności egzekucyjne. Wyzbycie się składnika majątkowego o znacznej wartości nie tylko utrudniło, ale uniemożliwiło wyegzekwowanie należności przez wierzyciela. Taki stan utrzymuje się do dnia dzisiejszego. Formalne ogłoszenie upadłości M. S. w marcu 2016 r. stanowi ostatecznie potwierdzenie stanu niewypłacalności dłużnika. W konsekwencji Sąd uznał, że czynności polegające na oddaniu nieruchomości do nieodpłatnego użytkowania i pobierania pożytków na czas nieokreślony, a następnie jej darowaniu, w sposób oczywisty zostały dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Za spełnioną Sąd uznał też przesłankę uzyskania wskutek czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią. W tej mierze odwołał się do ustaleń poczynionych w sprawie karnej w sprawie o sygn. XV K 526/16, zgodnie z którymi do zawarcia umowy pożyczki między M. S. a jego córką J. G., na którą powoływał się dłużnik w ogóle nie doszło. Dłużnik z pełną świadomością zaplanował, że przekazanie na rzecz córki własności nieruchomości położonych w S., powstrzyma zajęcie komornicze. Sąd karny wprost stwierdził, że umowa pożyczki stworzona została wyłącznie na potrzeby uniknięcia zajęć komorniczych i w celu pozostawienia majątku w rodzinie. Sąd podzielił tę argumentację. Tym samym uznał, iż pozwane wskutek dokonania zaskarżonych umów bezsprzecznie uzyskały korzyść majątkową.

Sąd doszedł do wniosku, iż czynności dłużników dokonane zostały ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Zauważył, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność lub utrudnić zaspokojenie się wierzycieli z jego majątku. Pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być przy tym zamiarem dłużnika. Wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Rzeczą obojętną jest zaś kwestia, do którego z wierzycieli przewidywanie dłużnika się odnosiło.

Zdaniem Sądu dłużnicy nie tylko przewidywali pokrzywdzenie wierzycieli, ale wręcz działali z zamiarem wywołania takiego skutku. Dłużnicy wyzbywając się majątku działali w celu i z bezpośrednim zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela poprzez udaremnienie egzekucji. Odwołując się do stwierdzenia Sądu w sprawie karnej, Sąd Okręgowy wskazał, że nawet forma przekazania własności w zamian za zwolnienie z rzekomego długu świadczy o jego zaplanowanym działaniu. Za istotną uznał okoliczność, że dłużnicy drugiej z córek K. R. oddali przedmiotowe nieruchomości w nieodpłatne użytkowanie i do pobierania pożytków, przez co wartość przekazanych J. G. praw majątkowych uległa obniżeniu do kwoty rzekomo udzielonej pożyczki przez M. S.. Wszystkie, aspekty zachowania dłużników przemawiają jednoznacznie za tym, że działali oni z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli.

Przechodząc do przesłanki wiedzy osoby trzeciej o tym, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli Sąd wskazał, iż zgodnie z art. 527 § 3 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwane jako córki dłużników, a więc osoby najbliższe, nie zdołały w toku postępowania obalić powyższego domniemania.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnął w oparciu o § 8 pkt 6 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli powód oraz pozwane.

Pozwane zaskarżyły wyrok w całości i zarzuciły:

1) naruszenie art. 527 § 1 – 3 k.c. w zw. z art. 6 k.c. polegające na: braku określenia wysokości wierzytelności, której ochrony domagał się powód; uznaniu, iż bezskuteczność czynności prawnych dotyczy całej nieruchomości pomimo, iż na mocy postanowień umowy również A. S. przekazała udziały w opisanych szczegółowo w sentencji wyroku nieruchomościach, nie mając w dacie zawierania umów statusu dłużnika wobec wierzyciela W. Z., a więc czynność mogła być bezskuteczna co najwyżej do udziału przysługującego upadłemu; uznaniu, że wobec zawarcia

umów doszło do pokrzywdzenia wierzycieli dłużnika, podczas gdy powód nie zdołał wykazać związku przyczynowego pomiędzy czynnościami, których uznania za bezskuteczne żądano w toku procesu, a niewypłacalnością dłużnika;

2) naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. zgodnie z którym sąd nie może wyrokować co do przedmiotu nieobjętego żądaniem ani zasądzać ponad żądanie, mające wpływ na wynik sprawy i skutkujące uwzględnieniem powództwa, wobec braku sprecyzowania powództwa poprzez żądanie uznania bezskuteczności czynności prawnych względem upadłości M. S., a jedynie żądanie uznania bezskuteczności względem powoda,

3) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. wskutek niewskazania w uzasadnieniu wyroku argumentacji przemawiającej za uznaniem za bezskuteczną umowy zawartej z K. R., jak też wobec braku poczynienia jakichkolwiek ustaleń co do faktycznego istnienia wierzytelności W. Z. wobec treści zawiadomienia o cesji wierzytelności z dnia 25 stycznia 2019 r., co miało istotny wpływ na wynik sprawy, bowiem skutkowało uwzględnieniem powództwa.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwane wniosły o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz adwokat E. L. (1) wynagrodzenia za sprawowane z urzędu zastępstwo procesowe pozwanych, powiększonego o należny podatek od towarów i usług, w maksymalnej wysokości, przy uwzględnieniu reprezentacji dwóch osób. Apelacja zawierała też wniosek o zasądzenie na rzecz adw. E. L. (1) wynagrodzenia za sprawowane z urzędu w postępowaniu apelacyjnym zastępstwo procesowe pozwanych, powiększone o stawkę podatku od towarów i usług, w zależności od wyniku sprawy – od powoda, względnie od Skarbu Państwa, przy uwzględnieniu reprezentacji dwóch osób.

Powód w apelacji zaskarżył wyrok w części tj. w punkcie I i II w zakresie, w jakim czynności prawne zostały uznane za bezskuteczne jedynie w odniesieniu do wierzytelności zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym, wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie w dniu 25 listopada 2011 r., sygnatura akt (...).

Zarzucił naruszenie art. 527 § 1 k.c. w zw. z art. 131 p.u.i n. i art. 2 ust. 1 p.u.i n. poprzez błędne przyjęcie, że objęte niniejszym postępowaniem czynności prawne mogą być uznane za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości w odniesieniu do ściśle określonych wierzytelności, w sytuacji gdy czynności prawne są bezskuteczne do masy upadłości jako takiej, a udzielona w ten sposób ochrona prawna obejmuje wszystkie wierzytelności podlegające zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym, niezależnie od daty ich powstania, zgłoszenia lub uznania na liście wierzytelności.

Mając powyższe na uwadze powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie czynności prawnych opisanych w pkt I i II wyroku z dnia 1 kwietnia 2019 r. za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości bez wskazania, że są one bezskuteczne w odniesieniu do ściśle określonej wierzytelności tj. w odniesieniu do wierzytelności zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie w dniu 25 listopada 2011 r., sygn. (...).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się zasadna.

Apelacja pozwanych podlegała zaś oddaleniu.

Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego są prawidłowe i zasługują na podzielenie. Przeprowadzona przez ten Sąd prawna ocena sprawy pod kątem spełnienia przesłanek skargi paulińskiej uregulowanej w art. 527 i n. k.c. jest prawidłowa. Zaskarżony wyrok wymagał modyfikacji, zgodnie z wnioskiem apelacji powoda, co jest wynikiem niedostatecznego uwzględnienia przez Sąd pierwszej instancji przepisów ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze.

Jak wynika z akt sprawy, w toku niniejszego postępowania nastąpiła zmiana strony powodowej. Okazało się bowiem, że wobec M. S. zostało wszczęte postępowanie upadłościowe. Postanowieniem z dnia 21 marca 2016 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika M. S., nieprowadzącego działalności gospodarczej (k.36). Zgodnie natomiast z art. 133 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo

upadłościowe i naprawcze (w wersji obowiązującej do dnia 31 grudnia 2015 r., a więc przed wejścia w życie nowelizacji ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze z dnia 28 lutego 2003 r., której nazwę z dniem 1 stycznia 2016 r. zmieniono na Prawo upadłościowe), syndyk może wstąpić w miejsce powoda w sprawie wszczętej przez wierzyciela, który zaskarżył czynności upadłego. Sąd Okręgowy wobec zaistniałego stanu rzeczy postanowieniem z dnia 22 maja 2018 r. zezwolił syndykowi na przystąpienie do sprawy w charakterze (zastępstwie) powoda (k. 352). Oczywiście jest, że powództwo od tego momentu było popieranie w stosunku do masy upadłości jako takiej, a nie tylko w stosunku do ściśle określonych wierzytelności. Apelacja wywiedziona przez Syndyka słusznie zarzuca, że zaskarżony wyrok nie uwzględnia w należyty sposób specyfiki postępowania upadłościowego toczącego się względem M. S..

Zgodnie z art. 131 p.u.i.n. w sprawach nieuregulowanych przepisami art. 127-130 do zaskarżenia czynności prawnych upadłego, dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, stosuje się odpowiednio przepisy art. 132-134 oraz przepisy k.c. o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.

Odpowiednie stosowanie przepisów k.c. o ochronie wierzyciela na wypadek niewypłacalności dłużnika wymaga uwzględnienia celu postępowania upadłościowego, którym jest zaspokojenie wierzycieli w jak najwyższym stopniu (art. 2 ust.1 p.u.in.). Wobec charakteru postępowania upadłościowego, które ma cechy egzekucji generalnej należy uznać, że syndyk reprezentując interes masy upadłości pośrednio reprezentuje interesy wszystkich wierzycieli biorących udział w postępowaniu upadłościowym. Uznanie w toku postępowania upadłościowego czynności prawnej za bezskuteczną wywołuje ten efekt, że ochronie podlega masa upadłości jako taka: zaspokojenie się przez syndyka z przedmiotu zaskarżonej czynności ma ten skutek, że sumy uzyskane z tego tytułu podlegają podziałowi na zasadach ogólnych, zgodnie z przepisami prawa upadłościowego.

Zatem, o ile słusznie Sąd Okręgowy uznał przedmiotowe czynności prawne za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości, to nieprawidłowo doprecyzował, że uznanie to odnosi się do ściśle określonej wierzytelności W. Z., wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym z dnia 25 listopada 2011 r., sygn. akt (...), zgłoszonej i uznanej w postępowaniu upadłościowym. Tego typu doprecyzowanie jest zbędne i nie daje się też pogodzić z regułami rządzącymi postępowaniem upadłościowym. Skutkowałoby ono uprzywilejowaniem jednego z wierzycieli i doprowadziłoby do wykreowania nowej kategorii zaspokojenia wierzycieli – tj. wierzycieli objętych wyrokiem ze skargi paulińskiej, zaspokajanych z pominięciem innych wierzycieli z przedmiotu, którego dotyczy bezskuteczna czynność prawna.

Wobec powyższych rozważań i dzieląc stanowisko strony powodowej zaprezentowane w jej apelacji oraz w odpowiedzi na apelację pozwanych Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w punkcie I sentencji, eliminując z zaskarżonego wyroku zbędne zapisy.

W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok jest prawidłowy i brak jest podstaw do jego zmiany. Zarzuty apelacji pozwanych Sąd Apelacyjny ocenia jako niezasadne.

Całkowicie nietrafny jest zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c.

Wielokrotnie podkreślano w orzecznictwie, że o skutecznym postawieniu zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. można mówić tylko wtedy, gdy uzasadnienie wyroku nie zawiera elementów pozwalających na weryfikację stanowiska sądu, a braku uzasadnienia w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej muszą być tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona, bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Zarzut ten może więc odnieść skutek jedynie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania zaskarżonego orzeczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 listopada 2016 r., I ACa 1966/15, Lex nr 2185482 o z dnia 20 listopada 2012 r., I ACa 599/12, Lex nr 1238241).

W tej sprawie nie można stwierdzić naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., skoro uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest prawidłowe: zawiera szczegółowe ustalenia faktyczne; odzwierciedla ono i ujawnia w dostatecznym stopniu tok

procesu myślowego i decyzyjnego Sądu Okręgowego, którego wynikiem jest treść zaskarżonego orzeczenia oraz pozwala na kontrolę tego procesu przez Sąd Apelacyjny.

Apelacja pozwanych nie wyjaśnia bliżej z jakich przyczyn brak szczegółowego omówienia kserokopii zawiadomień o cesji wierzytelności z dnia 25 stycznia 2019 r. (k.458 i 459) wpływa na treść zaskarżonego wyroku. Pomijając już walor dowodowy takich kserokopii, powtórzyć należy, iż w tej sprawie chodziło o stwierdzenie bezskuteczności kwestionowanych czynności prawnych w stosunku do masy upadłości i o udzielenie ochrony wszystkim wierzytelnościom podlegającym zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym, a nie o ochronę ściśle określonej wierzytelności przysługującej konkretnemu wierzycielowi. Zmiana wierzyciela nie ma zatem znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy.

Wbrew omawianemu zarzutowi, Sąd Okręgowy przedstawił i to w sposób wystarczający - w świetle ujawnionych w sprawie okoliczności – argumentację przemawiającą za uznaniem za bezskuteczną umowy zawartej z K. R. (szczegółowo opisaną w punkcie I sentencji). Wskazał, że umowa zawarta z K. R. polegająca na oddaniu nieruchomości w nieodpłatne użytkowanie i pobieranie pożytków, wpisywała się zaplanowanie działania dłużników. Poprzez tę umowę wartość przekazanych J. G. praw majątkowych uległa obniżeniu do kwoty rzekomo udzielonej pożyczki. Sąd podkreślił bezpośredni zamiar dłużników pokrzywdzenia wierzycieli i zaplanowany charakter działań.

Bezasadny jest zarzut naruszenia art. 321 k.p.c., z przyczyn, o których była już mowa powyżej. Nie może ulegać wątpliwości, iż występujący w tej sprawie Syndyk domagał się uznania bezskuteczności czynności pozwanych względem masy upadłości. Syndyk występuje w imieniu wszystkich wierzycieli i działa w interesie masy upadłości. Zaskarżanie czynności upadłego ma na celu wydobycie tego, co jego kontrahent otrzymał z jego majątku, i obrócenie na cele masy, a nie na cele służące konkretnemu wierzycielowi i realizacji przysługującej jemu wierzytelności.

Poza tym, już poprzedni powód tj. W. Z. w piśmie z dnia 25 stycznia 2018 r. wniósł o stwierdzenie na podstawie art. 127 p.u.i.n. bezskuteczności określonych czynności prawnych w stosunku do masy upadłości (k. 336). Oznacza to, że po wstąpieniu do sprawy przez Syndyka nie zachodziła potrzeba doprecyzowywania powództwa poprzez wskazywanie, że chodzi o orzeczenie bezskuteczności w stosunku do masy upadłości. Sąd Apelacyjny nie ma też przekonania co do istnienia takiej potrzeby co do zasady, co też przekonująco wyjaśnił Syndyk w odpowiedzi na apelację (k. 534). To znajdujące w tej sprawie zastosowanie przepisy prawa materialnego decydują, że o bezskuteczności czynności prawnej orzeka się w stosunku do masy upadłości. W art. 127-130 p.u.i n. mowa jest o bezskuteczności czynności w stosunku do masy upadłości. Bezskuteczność w stosunku do masy upadłości oznacza w istocie bezskuteczność w stosunku do wszystkich wierzycieli upadłościowych (por. A. Jakubecki, Komentarz do art. 127 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, Lex).

W konsekwencji powyższych stwierdzeń także sformułowany w ramach zarzutu naruszenia art. 527 § 1 – 3 w zw. z art. 6 k.c. zarzut braku określenia w wyroku wysokości wierzytelności nie jest trafny. Syndyk w tej sprawie działa w interesie wszystkich wierzycieli i masy upadłości, a nie tylko w interesie wierzytelności przysługującej pierwotnie W. Z., a następnie zbytej – według przedłożonych kserokopii - innemu podmiotowi. Dlatego wskazywanie konkretnej wierzytelności oraz jej wysokości w wyroku jest nie dość, że zbędne, to byłoby też nieuprawnione w kontekście mających zastosowanie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego.

Wbrew zarzutom apelacji pozwanych, Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów regulujących instytucję skargi paulińskiej.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. W myśl § 2 czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Według § 3

jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Art. 527 k.c. reguluje instytucję skargi paulińskiej, która jest środkiem ochrony wierzyciela przed skutkami niewypłacalności dłużnika.

W realiach tej sprawy wszystkie przesłanki wynikające z tego przepisu zostały spełnione.

Apelacja pozwanych i sformułowane w niej zarzuty mają charakter tylko polemiczny i pomijają istotne okoliczności tej sprawy.

Jeśli chodzi o eksponowaną w apelacji pozwanych kwestię udziałów w nieruchomościach opisanych szczegółowo w sentencji zaskarżonego wyroku, to wskazać należy, że Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 21 listopada 2018r., sygn. I C 240/18, uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości M. S. umowę majątkową małżeńską o ustanowieniu rozdzielności majątkowej, zawartą pomiędzy pozwaną A. S. a M. S., sporządzoną przed notariuszem P. N. w dniu 25 marca 2013 r., (Rep. (...)) – k.447. Odnotować należy, że Sąd ten stanął na stanowisku, że gdyby A. S. nie zawarła z upadłym umowy o rozdzielności majątkowej małżeńskiej, to majątek wspólny wszedłby do masy upadłości. Według art. 124 § 1 p.u.i.n. majątek wspólny małżonków wchodzi do masy upadłości, a jego podział jest niedopuszczalny, zaś z dniem ogłoszenia upadłości jednego z małżonków powstaje między małżonkami rozdzielność majątkowa. A. S. ustanawiając rozdzielność majątkową, a w dalszej kolejności dokonując czynności prawnych ze swoimi córkami działała w celu ochrony majątku wspólnego, tak aby nie mógł on wejść do masy upadłości i posłużyć do zaspokojenia wierzycieli jej męża.

Niesłusznie przy tym apelacja pozwanych eksponuje fakt, że w dacie dokonywania kwestionowanych w tej sprawie czynności prawnych, A. S. nie miała wobec W. Z. statusu dłużnika. To stwierdzenie pomija regulację art. 530 k.c., zgodnie z którą przepisy regulujące instytucję skargi paulińskiej stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Według zapatrywań orzecznictwa, uregulowanie art. 530 k.c. jest potwierdzeniem szerokiej ochrony wierzyciela, a zamiar pokrzywdzenia, wymagany przez tę regulację, nie powinien podlegać zawężającej wykładni, gdyż czyniłoby to ochronę przyszłych wierzycieli iluzoryczną. W związku z tym świadomość możliwego pokrzywdzenia jest również wystarczająca do przyjęcia zamiaru pokrzywdzenia, albowiem działanie ludzkie obejmuje w zasadzie nie tylko następstwa zamierzone, ale i te, których jakkolwiek nie chce się wywołać, przewiduje się jako możliwe, a zarazem objęte ich wolą. Oznacza to, że zamiar pokrzywdzenia przyjmując należy także u tego, kto w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że może mieć wierzycieli i że jego czynność może być połączona z ich krzywdą (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 kwietnia 2019, I ACa 689/18, LEX nr 2668047, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 listopada 2018 r., I ACa 395/18, Lex nr 2669438).

Chronologia wydarzeń w tej sprawie jest natomiast następująca: postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku nadał nakazowi zapłaty z dnia 25 listopada 2011 r., sygn. (...) klauzulę wykonalności także przeciwko A. S. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do kwoty 20 000 zł wraz z odsetkami umownymi, następnie A. S. wniosła na to postanowienie zażalenie. Kwestionowanych w tej sprawie czynności prawnych A. S. dokonała przed datą rozpoznania zażalenia. Czynność prawna polegająca na oddaniu przez A. S. i M. S. córce K. R. nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 1,35 ha oraz nieruchomości rolnej oznaczonej jako działka o nr (...) o powierzchni 0,1801 ha, położonych w S. do nieodpłatnego użytkowania i pobierania pożytków, na czas nieokreślony, została dokonana w dniu 28 maja 2015 r. Kolejna czynność prawna, mocą której A. S. darowała swojej córce J. G. do jej majątku osobistego udziały wynoszące 1/2 w tych nieruchomościach, miała miejsce w dniu 12 czerwca 2015 r. Postanowienie w przedmiocie oddalenia zażalenia na postanowienie klauzulowe zostało wydane przez Sąd Okręgowy w Białymstoku w dniu 30 września 2015 r. Czasowy układ tych wszystkich wydarzeń dowodzi, że A. S. przewidywała, że także ona, jako małżonka dłużnika znajdzie się w polu zainteresowania organów egzekucyjnych. Negowanych w tej sprawie czynności prawnych dokonała już po nadaniu przeciwko niej klauzuli wykonalności i po wywiedzeniu zażalenia na postanowienie w tym przedmiocie, a przed jego rozpoznaniem. A. S. zdawała zatem sobie sprawę z tego, że

składniki majątku wspólnego, są zagrożone z uwagi na działania wierzyciela i że uzyskanie przez nią statusu dłużnika jest wysoce prawdopodobne. Jak już wskazano, w art. 530 k.c. chodzi natomiast o takiego dłużnika, który w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że może mieć wierzycieli i że jego czynność może być połączona z ich krzywdą. Z tymi okolicznościami pozwana w datach czynności z pewnością się liczyła.

Nie można zatem podzielić stanowiska apelacji pozwanych, iż bezskuteczność czynności prawnych można było orzec najwyższej w stosunku do udziałów w nieruchomościach przysługujących M. S..

W okolicznościach tej sprawy szczególne znaczenie należy przypisać prawomocnym wyrokom skazującym.

Jak zostało ustalone przez Sąd pierwszej instancji, Sąd Rejonowy w Białymstoku XV Wydział Karny wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie o sygn. akt XV K 5236/16 uznał M. S. winnego popełnienia tego, że w dniu 12 czerwca 2015 r. w B. w Kancelarii Notarialnej przy ul. (...) lok. (...)w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie VI Wydział z dnia 25 listopada 2011 r. sygn. akt(...) w postaci nakazu zapłaty dokonał zbycia na rzecz swojej córki J. G. dwóch nieruchomości położonych w S. w postaci działki geodezyjnej nr (...), stanowiącej nieruchomość rolną o powierzchni 1,3225 ha oraz działki geodezyjnej nr (...), stanowiącej zabudowaną nieruchomość rolną o powierzchni 0, (...) będących składnikiem swojego majątku zagrożonego zajęciem komorniczym, czym udaremniał zaspokojenie swojego wierzyciela W. Z., tj. o czyn z art. 300 § 2 kk.

Następnie Sąd Rejonowy w Białymstoku XV Wydział Karny wyrokiem z dnia 23 lutego 2018 r. w sprawie o sygn. akt XV K 820/17 uznał A. S. i J. G. w ramach zarzuconych im czynów za winne tego, że działając w zamiarze, aby inna ustalona osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwiły jego popełnienie w ten sposób, że 12 czerwca 2015 r. w B. w Kancelarii Notarialnej przy ul. (...) lok. (...), w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego Lublin — Zachód w L. z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie VI Nc — e (...), wzięły udział w zawarciu aktu notarialnego, na mocy którego doszło do zbycia przez M. S. i A. S. składników swego majątku zagrożonego zajęciem w postaci udziałów we współwłasności małżeńskiej dwóch nieruchomości położonych w S., tj. nieruchomości rolnej o powierzchni 1,3225 ha (działka o nr geodezyjnym (...)) i zabudowanej nieruchomości rolnej o powierzchni 0,1801 ha (działka o nr geodezyjnym nr (...)), zagrożonych zajęciem, na rzecz ich córki J. G., czym pomogły w uszczupleniu zaspokojenia wierzyciela W. Z., tj. czynu z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.

Zgodnie natomiast z regulacją art. 11 k.p.c. ustalenia wydane w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym.

Istota związania sądu cywilnego skazującym wyrokiem karnym wyraża się w tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego, a sąd ten pozbawiony jest możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie, w tym w szczególności ustaleń odmiennych niż przeniesione na podstawie tego wyroku z procesu karnego. Określona w art. 11 k.p.c. moc wiążąca wyroku karnego oznacza, że w sprawie cywilnej niedopuszczalne jest dokonywanie jakichkolwiek własnych ustaleń co do tych okoliczności, którymi, zgodnie z omawianym przepisem, sąd jest związany w postępowaniu cywilnym. Okoliczności te nie mogą być przedmiotem postępowania dowodowego ani oceny sądu, a więc nie ma do nich zastosowania zasada swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.), a sąd w sprawie cywilnej dokonuje tylko subsumcji pod odpowiedni przepis prawa materialnego cywilnego wiążących ustaleń wynikających z wyroku karnego oraz ewentualnych własnych ustaleń dotyczących pozostałych okoliczności istotnych w rozpoznawanej sprawie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 grudnia 2018 r., I ACa 510/18, Lex nr 2669392).

Oznacza to, że orzekając w tej sprawie Sąd Apelacyjny jest związany m.in. i tym ustaleniem, że A. S. i J. G. biorąc udział w zawarciu aktu notarialnego w dniu 12 czerwca 2015 r. pomogły w uszczupleniu wierzyciela W. Z.. Wobec tego nie może wzbudzać wątpliwości, iż czynności prawne wskazane w tymże akcie notarialnym miały na celu pokrzywdzenie wierzyciela, jak też, że zarówno A. S., jak i pozwana J. G. miały świadomość tego pokrzywdzenia.

Poza tym, w niniejszym przypadku zastosowanie znajduje przepis art. 527 § 3 k.c., przytoczony powyżej. Stosunek bliskości, o jakim mowa w tej regulacji, z reguły wynika z powiązań rodzinnych – pokrewieństwa, małżeństwa czy

powinowactwa. W tym wypadku mamy natomiast do czynienia z bliskim pokrewieństwem – obydwie pozwane tj. K. R., jak i J. G. to córki dłużników M. S. oraz A. S.. Zatem to na pozwanych spoczywał ciężar udowodnienia, że pomimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziały i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogły się dowiedzieć o tym, iż dłużnicy działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Temu ciężarowi pozwane nie sprostały.

Jeśli chodzi o umowę przeniesienia własności nieruchomości w zamian za zwolnienie z długu zawartą przez M. S. z J. G., to wskazać należy, że twierdzenia apelacji, iż przepisy o skardze pauliańskiej „w zasadzie nie mają zastosowania do czynności prawnej dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia wobec wierzyciela” pozostają bliżej nie rozwinięte. W poglądach doktryny przyjmuje się natomiast, że nie podlegają skardze pauliańskiej zdarzenia cywilnoprawne lub działania innego rodzaju, mogące powodować skutki w sferze majątkowej dłużnika bez względu na jego wolę, jak na przykład orzeczenia sądu czy akty administracyjne. Nie podlegają zaskarżeniu również inne zachowania dłużnika, nawet zgodne z jego wolą (np. czyny niedozwolone, przerobienie rzeczy, niszczenie cennych składników własnego majątku), mogące powodować jego niewypłacalność (por. wyrok SN z dnia 19 października 1995 r., III CRN 40/95, OSNC 1996, nr 3, poz. 43, z glosą krytyczną M. Pyziak-Szafnickiej, OSP 1996, z. 11, poz. 211; Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania, 2008, s. 31; P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, Komentarz, 2008, s. 945 i n.; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2009, s. 208). Z żadnym tego typu wypadkiem nie mamy do czynienia w tej sprawie).

Odwołać się należy do prawomocnego wyroku z dnia 20 grudnia 2016 r., którym skazano M. S. za czyn z art. 300 § 2 k.c. i do ustalenia tego Sądu, że w rzeczywistości nie doszło do zawarcia umowy pożyczki na kwotę 60 000 zł między M. S. a J. G.. Ten aspekt apelacja pomija i przyjmuje, że J. G. była wierzycielką M. S.. W oparciu o to założenie wywodzi, że M. S. poprzez negowaną umowę spłacał wierzyciela – córkę i że wobec tego instytucja skargi pauliańskiej nie powinna mieć zastosowania. Zasadność tego założenia nie była w tej sprawie wykazywana a dodatkowo pozostaje ono w sprzeczności z wynikami postępowania sądowego we wskazanej sprawie karnej. Pozostaje też w opozycji do własnej oceny Sądu Okręgowego, który także doszedł do przekonania, że umowa pożyczki została jedynie „stworzona” na potrzeby uniknięcia zajęć komorniczych i pozostawienia majątku w rodzinie.

Oczywiste wręcz w tej sprawie jest, że negowane czynności prawne skutkowały niewypłacalnością dłużnika. Pierwsza egzekucja sądowa prowadzona w sprawie o sygn. JO KM 504/12 została umorzona na skutek braku majątku dłużnika, a w postanowieniu o umorzeniu komornik wskazał nieruchomości stanowiące wspólnotę majątkową dłużnika oraz jego małżonki. Kolejna egzekucja sądowa, w sprawie JO KM 9806/15, prowadzona już po uzyskaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika, także okazała się bezskuteczna, gdyż już w tym czasie dłużnicy nie posiadali nieruchomości, na jakie zwrócił uwagę komornik w pierwszym postanowieniu. Majątek ten został rozdysponowany jeszcze przed uprawomocnieniem się postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika. Związek między czynnościami prawnymi objętymi przedmiotowym powództwem a stanem niewypłacalności dłużnika jest ewidentny.

Zarzucane w apelacji pozwanych naruszenia przepisów prawa materialnego nie miały zatem miejsca.

Wobec powyższych rozważań apelacja pozwanych podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej pozwany z urzędu orzeczono w oparciu o przepisy § 3, § 4 ust. 3 oraz § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, przy uwzględnieniu, że pełnomocnik z urzędu reprezentował dwie osoby.

Krzysztof Chojnowski J. M. M. - Bednarz